

Vergaderjaar 2022–2023

19 637

Vreemdelingenbeleid

Nr. 3122

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN JUSTITIE EN VEILIGHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 13 juni 2023

Op maandag 12 juni jl. hebben de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd en Inspectie Justitie en Veiligheid (de «Inspecties») hun rapport over het onderzoek naar het overlijden van 3 maanden oude baby bij het aanmeldcentrum in Ter Apel gepubliceerd. In deze brief wordt hier nader op ingegaan.

Ik betreur de gebeurtenis ten zeerste, en spreek opnieuw mijn medeleven en steun uit aan alle nabestaanden en betrokkenen, alsmede aan de medewerkers van het COA, de hulpdiensten en andere asielzoekers en ketenpartners die dit incident van nabij hebben meegemaakt. Het overlijden heeft een diepe indruk op ons allen gehad. Ik heb uw Kamer hier per brief op 26 augustus jl. over geïnformeerd.

Aanleiding

Op 24 augustus 2022 is een baby van een asielaanvraker overleden gedurende hun verblijf in de destijds als wachtkamer ingezette sporthal in Ter Apel. Deze tragische gebeurtenis heeft enorm veel impact gehad op alle nabestaanden, medewerkers op de locatie en de maatschappij. Na het bekend worden van het overlijden besloten de Inspecties vanwege de impact van deze gebeurtenis, in samenwerking een onderzoek uit te voeren. De IGJ heeft de leiding in het bundelen van twee rapportages; de Inspecties doen op basis van hun eigen toezichtsverantwoordelijkheden afzonderlijk onderzoek. De IJenV heeft in haar rapport tevens onderzoek gedaan naar de asielopvangcrisis gedurende het overlijden van de baby. Uit de rapporten is gebleken dat het Openbaar Ministerie het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) opdracht heeft gegeven om onderzoek te doen naar de doodsoorzaak.

Bevindingen en conclusies

De Inspecties hebben onderzoek gedaan naar de omstandigheden die kort voor en ten tijde van dit overlijden een rol gespeeld kunnen hebben. De Inspecties concluderen dat hoewel de verblijfsomstandigheden in de sporthal niet hetzelfde waren als die op een reguliere opvanglocatie, op basis van de nu bekende informatie geen relatie is vast te stellen tussen de verblijfsomstandigheden in de sporthal en het overlijden van de baby. De Inspecties hebben aangegeven dat er geen relatie is tussen de verleende zorg of toegang tot zorg en het overlijden van de baby. Er is geen aanspraak gemaakt op zorgverlening ten behoeve van de baby, omdat hier ook geen aanleiding toe was doordat de baby niet zichtbaar ziek was. De Inspecties hebben voorts aangegeven dat door de ambulancedienst conform de richtlijnen en van toepassing zijnde normen op de oproep om hulp is gereageerd. Het OM heeft op 13 juni jl. bekend gemaakt dat het geen aanwijzingen heeft, op basis van het onderzoek van de NFI, dat het overlijden van de baby het gevolg is geweest van een strafbaar feit. Het NFI heeft geen doodsoorzaak kunnen vaststellen.

Tot slot zijn er conclusies en aanbevelingen gedaan ten aanzien van de asielopvangcrisis in Ter Apel gedurende het moment dat de baby is komen te overlijden. De Inspecties hebben onder meer geconstateerd dat de COA-locatie in Ter Apel niet was voorbereid op grote aantallen personen die door hen opgevangen moesten worden. De Inspecties hebben geconcludeerd dat ten tijde van het incident feitelijk en formeel niets geregeld was voor het opvangen van vreemdelingen die een asielaanvraag willen doen, maar nog niet bij het aanmeldproces terecht konden of voor wie het aanmeldproces nog niet afgerond was. De Inspecties geven aan dat het bestuursdepartement van JenV het COA heeft opgedragen aan de overnachtingen op het grasveld een einde te maken, zonder daar een formele opdracht of een uitvoerbaar handelingsperspectief aan te koppelen. De Inspectie constateert dat er onvoldoende opvangplekken waren en het COA vanuit humanitair oogpunt besloot om geen kwetsbare personen op het grasveld te laten overnachten, en daarom de sporthal in te zetten. Ook hebben de Inspecties geconcludeerd dat de inrichting van het aanmeldproces onvoldoende flexibel is om maatwerk te kunnen bieden als de situatie daarom vraagt. Zij hebben ook opgemerkt dat vreemdelingen en tot een gezin behorende kinderen onder de 15 jaar zich in Ter Apel moeten melden voor het indienen van hun asielaanvraag, zonder dat dit in wet- en regelgeving is vastgelegd.

Reactie op de bevindingen en conclusies

Allereerst ben ik de Inspecties erkentelijk voor het onderzoeken van deze tragische gebeurtenis. Gedurende de zomer van 2022 was sprake van een hoge instroom en een fors gebrek aan opvangplekken, waardoor vreemdelingen buiten hebben verbleven, ondanks de onvermoeibare inzet van het COA, de gemeenten en de rest van de migratieketen om meer plekken te realiseren. Ik betreur ten eerste dat de asielopvang die vorig jaar werd geboden, en dan specifiek de situatie bij én rondom het aanmeldcentrum in Ter Apel, niet voldeed aan de geldende standaarden en normen.

In de zomer van 2022 was sprake van een hectische situatie waarbij asielzoekers geen zicht hadden op het moment dat de asielaanvraag in behandeling zou worden genomen. In de sporthal nabij het AC Ter Apel verbleven, in het uiterste geval, onder meer asielzoekers die in afwachting waren van uitplaatsing na de identificatie en registratie procedure en niet elders opgevangen konden worden. Door het landelijk gebrek aan

opvangplekken was het vaak niet mogelijk om na de I&R procedure gelijk door te stromen naar een opvanglocatie. De sporthal is gedurende de zomer gebruikt om te voorkomen dat kwetsbare asielzoekers buiten moesten overnachten, en bood enige soelaas.

Hoewel op alle fronten is gewerkt aan het wegnemen van de knelpunten die de realisatie van voldoende kwantitatieve en kwalitatieve opvang in de weg staan, kon niet voorkomen worden dat de opvang in sommige gevallen niet conform de geldende standaarden was. Ook bleek dat er mensen in Ter Apel verbleven, waarvoor dit achteraf bezien, niet noodzakelijk was. Dit betrof mensen die zich zorgen maakten over de start van de procedure en de lengte daarvan.

De tragische gebeurtenis die plaatsvond op 24 augustus jl. heeft grote impact gehad op allen die hierbij betrokken waren, de nabestaanden, medewerkers en allen die zich inzetten voor de migratieketen. Gedurende de zomer is hard gewerkt aan een aantal maatregelen om een dergelijk opvangtekort in de toekomst te voorkomen, waarbij te allen tijde extra aandacht is voor de kwetsbare asielzoekers die een beroep doen op internationale bescherming. Zo is op 10 september 2022 de Marnewaard geopend, als voorportaal- locatie en overloop voor asielzoekers in afwachting van de I&R-procedure. Vanaf 1 juli a.s. zal een zelfde soort locatie worden geopend in Assen. Daarnaast heb ik vorige week een oproep gedaan voor nog drie van deze locaties. Ook is afgesproken dat zogenaamde na-reizigers in de buurt van Zevenaar worden opgevangen, waardoor veel vrouwen en kinderen niet meer langs Ter Apel hoeven.

Locaties worden ingezet om te voorkomen dat kwetsbaren opgevangen worden op locaties die daar niet voor bestemd zijn en de druk op Ter Apel te voorkomen. Daarnaast heb ik ingezet op aanvullende maatregelen voor de korte- en lange termijn gericht op aanpak van de opvangopgave. Hierover wordt u met enige regelmaat op de hoogte gesteld.

Voorts heb ik de politie opdracht opgegeven om op te schalen, zodat een ieder tijdig is geïdentificeerd, vlot kan doorstromen en de achterstand wordt weggewerkt. Vanaf de zomer wordt (verdere) opschaling gerealiseerd met extra externe fte, die onder de coördinatie van de politie zal werken. Het uitplaatsen van ongeïdentificeerde asielzoekers wordt zo voorkomen dan wel in duur beperkt.

In deze brief wordt niet inhoudelijk in gegaan op de conclusies en aanbevelingen die door de Inspecties zijn gedaan ten aanzien van het overlijden van de baby en het verloop van de asielopvangcrisis in Ter Apel. Gelet op de tragische gebeurtenis is het cruciaal dat de inhoudelijke reactie op de conclusies en bevindingen zorgvuldig en volledig is. Zodoende zal ik uw Kamer in het najaar een formele beleidsreactie doen toekomen over de rapporten van de Inspecties.

Tot slot benadruk ik dat ik ervan overtuigd ben dat iedereen zich, net als ik, onverminderd blijft inzetten om de situatie in de asielopvang te verbeteren en te verduurzamen. De gezamenlijke opgave vraagt nu en in de aankomende periode dagelijks een enorme inspanning van alle betrokken partijen.

Slotbeschouwing

Ik wil de Inspecties bedanken voor hun aanhoudende betrokkenheid op dit dossier. Ik onderschrijf de noodzaak om in gezamenlijkheid al het nodige

te doen om de opvang van asielzoekers te verbeteren. Ik reken op uw steun om in gezamenlijkheid te komen tot een structurele oplossing voor de opvangproblematiek.

De Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,
E. van der Burg